

Sivistysvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetys- ja televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähetys- ja sovellettavien tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta (asetus TV- ja radio-ohjelmien verkkolähetyksistä)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetys- ja televisio- ja radio-ohjelmien edelleenlähetys- ja sovellettavien tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta (asetus TV- ja radio-ohjelmien verkkolähetyksistä) (U 61/2016 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- tekijänoikeusneuvos Viveca Still, opetus- ja kulttuuriministeriö
- lakiasianjohtaja Katri Olmo, Yleisradio
- yhteiskuntasuhdejohtaja Petra Wikström, MTV Oy
- johtaja Marcus Wiklund, Sanoma Media Finland Oy
- asiantuntijajäsen Henrik Ingo, Electronic Frontier Finland ry
- vanhempi lakimies Sami Kokljuschkin, Kopiosto ry
- edunvalvontajohtaja Lauri Kaira, Luovan työn tekijät ja yrittäjät (Lyhty)
- toiminnanjohtaja Antti Kotilainen, Musiikkituottajat - IFPI Finland ry
- edunvalvontapäällikkö Johanna Halkola, RadioMedia
- johtaja Martti Kivistö, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
- lakimies Jussi Mäkinen, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2017 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Ehdotuksen mukaan alkuperämaan periaatetta sovellettaisiin myös lähettäjäyrityksen verkossa tarjoamaan oheispalveluun. Alkuperämaaperiaatteen mukaan lähettäjäyritys hankkii tarvitsemansa oikeudet kollektiivisesti hallinnoituihin oikeuksiin siinä maassa, jossa lähettäjäyrityksellä on päätoimipaikka. Oikeuksien hinnoittelussa olisi otettava huomioon kaikki verkossa tarjottavaan oheispalveluun liittyvät muuttujat, kuten palvelun ominaisuudet, yleisö ja kieliversio.

Ehdotuksessa alkuperäisen lähetystoiminnan käsitettä on selvennetty siten, että alkuperäinen lähetys voidaan lähettää useammalla lähetysteknologialla alkuperäisen lähettäjäyrityksen toimesta. Tällöin on kyse useasta samanaikaisesta alkuperäisestä lähetyksestä, joille on hankittava oikeudet alkuperäistä lähetystoimintaa koskevien säännösten mukaisesti.

Edelleenlähetyksellä tarkoitetaan sitä, että alkuperäinen TV- ja radiolähetys lähetetään edelleen muuttamattomana ja samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa jonkun muun kuin alkuperäisen lähetysyrityksen toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla. Edelleen lähetysten piiriin eivät kuuluisi verkkolähetykset, jotka ovat vapaasti yleisön saatavilla, vaan ainoastaan suljetut verkkopohjaiset palvelut (iptv).

Edelleen lähettämistä koskevien oikeuksien hankkimiseen sovellettaisiin ehdotuksen mukaan samoja säännöksiä kuin nykyisessä satelliitti- ja kaapelidirektiivissä, eli edelleen lähettäjän saatua alkuperäiseltä lähettäjäyritykseltä luvan edelleen lähettämiseen olisi muiden oikeudenhaltijoiden osalta oikeudet hankittavissa yhteishallinnointiorganisaatiolta. Tällaista lisensoinnin virtaviivaistamista on yleensä pidetty välttämättömänä siitä syystä, että ohjelmiin liittyy erittäin suuri määrä oikeudenhaltijoita, edelleen lähettäjä ei voi vaikuttaa lähetysten sisältöön, ja lähetysten on tapahduttava muuttamattomana, lyhentämättömänä ja samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa. Näin ollen tavanomainen lisensointi ei olisi käytännössä mahdollista.

Valtioneuvoston kanta

Suomi kannattaa yleisellä tasolla komission ehdotusta päivittää satelliitti- ja kaapelidirektiiviä kattamaan televisio- ja radiotoimialan uudet toimintatavat. On myös hyvä, että alkuperäisen lähettämisen ja edelleen lähettämisen käsitteitä selvennetään esitetyllä tavalla.

Suomi suhtautuu kuitenkin varauksellisesti ehdotetun sääntelyinstrumentin, asetuksen, valintaan ja katsoo, että asiasta tulisi ensisijaisesti säätää direktiivillä tai muutoin pitää huolta siitä, että jää riittävästi kansallista liikkumavaraa, jotta asetusehdotuksen mukainen järjestely voidaan sovittaa yhteen olemassa olevaan kansalliseen järjestelmään. Suomi katsoo lisäksi, että asetusehdotuksessa ilmaista sopimusvapauden periaatetta on syytä vahvistaa.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2017 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Sivistysvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan todeten, että yleisesti ottaen valtioneuvoston kirjelmän esitys Suomen kannoiksi on saanut valiokunnan asiantuntijakuulemisessa varsin laajan kannatuksen. Tämä koskee erityisesti sääntelyinstrumentin valintaa ja sopimusvapauden korostamista.

Valiokunta kannattaa asian säätämistä direktiivillä, sillä se antaa velvoittavaa asetusta laajemmat mahdollisuudet kansallisten erityisten näkökohtien huomioon ottamiselle ja hyväksytyjen toimintamallien jatkamiselle. Valiokunnan saamassa selvityksessä on esitetty, että jäsenvaltioita suoraan velvoittavana asetuksena ehdotus muuttaisi Suomessa nykyisin voimassa olevan teknologianeutraalin sääntelyn tekniikkasidonnaiseksi. Tämä olisi vastoin Suomessa korostettua digitaalisiin sisämarkkinoihin liittyvää peruslinjausta, jolla tuetaan mahdollisimman teknologianeutraalia sääntelyä.

Valiokunta korostaa tekijänoikeuksien käyttöön ja lisensointiin keskeisesti liittyvää sopimusvapauden periaatetta.

Alkuperämaaperiaate ja toimipaikka

Alkuperämaaperiaatteen mukaan lähettäjäyritys hankkii tarvitsemansa oikeudet kollektiivisesti hallinnoituihin oikeuksiin siinä maassa, jossa lähettäjäyrityksellä on päätoimipaikka, ja tätä periaatetta sovellettaisiin ehdotuksen mukaan myös lähettäjäyrityksen verkossa tarjoamaan oheispalveluun.

Asiantuntijalausunnoissa on esitetty epäily, että uudistuksen seurauksena oikeuksia hankittaisiin jatkossa sellaisissa alkuperämaissa, joissa oikeuksien suoja olisi heikoin ja joista oikeuksia olisi mahdollista hankkia halvimmalla (ns. forum shopping). Tämän estämiseksi tulisi määritellä lähettäjäyrityksen tosiasiallinen toimipaikka siten, että esimerkiksi yrityksen osoitteen muuttaminen toiseen jäsenvaltioon ei vielä tarkoittaisi päätoimipaikan siirtymistä.

Valiokunta korostaa saamansa selvityksen perusteella, että sijoittautumismaa (country of establishment) on vakiintunut EU-oikeudellinen käsite. Sijoittautumismaan arviointiin vaikuttaa EU-oikeuden mukaan se, mihin maahan yritys on rekisteröitynyt, missä sillä on tosiasiallinen hallinnollinen päätoimipaikka ja missä sillä on pääasiallinen liiketoimintapaikka. Sijoittautumismaan vaihtamiseksi ei selvityksen mukaan siten riitä esimerkiksi pelkästään osoitteen muutos. Lähettäjäyrityksen päätoimipaikan määrittely erikseen tässä yhteydessä voisi olla omiaan aiheuttamaan jatkossa epäselvyyttä suhteessa jo vakiintuneeseen määrittelyyn, jossa on korostunut yrityksen tosiasiallisen päätoimipaikan merkitys. Lisäksi valiokunta toteaa, että alkuperäiseen lähetystoimintaan tarvittavat AV-tuotantojen oikeudet hankitaan pääosin suoraan sopimalla, joten toimintamallina "forum shopping" on mahdollinen vain siltä osin kuin on kysymys kollektiivisesti hallinnoituista oikeuksista. Edellä todetun sekä yleisen suojatasojen eurooppalaisen harmonisointikehityksen vuoksi valiokunta ei pidä oikeudenhaltijoille haitallista forum shopping -menettelyä todennäköisenä seurauksena tästä ehdotuksesta.

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2017 vp

Maakohtainen lisensiointi

Asiantuntijakuulemisessa on myös esitetty huoli siitä, että ehdotuksen hyväksymisen seurauksena tulevaisuudessa ei enää voisi lisensoida AV-tuotantoihin liittyviä oikeuksia maakohtaisesti (territoriaalinen lisensiointi). Käytännössä lähettäjäyritykset joutuisivat tämän mukaan hankkimaan EU:n laajuisia oikeuksia, vaikka tarjonta on suunnattu vain kotimaahan.

Valiokunnan saamassa selvityksessä on korostettu, että asetusehdotus perustuu satelliitti- ja kaapelidirektiivin tavoin alkuperämaaperiaatteen ja sopimusvapauden yhdistelmään. Näin ollen asetusehdotus kunnioittaa mahdollisuutta territoriaaliseen lisensiointiin. Asetusehdotuksen hintojen määrittelyä koskevat säännökset pyrkivät vahvistamaan periaatetta, jonka mukaan hinnoittelun pitää huomioida oikeuksien tosiasiallinen kaupallinen arvo. On selvää, että oikeuksien hankkiminen usealle sadalle miljoonalle katsojalle tulee maksamaan olennaisesti enemmän kuin oikeuksien hankkiminen muutamalle miljoonalle katsojalle.

Valiokunta korostaa sopimusvapauden merkitystä myös ehdotuksen jatkovalmistelussa, sillä sopimusvapaus takaa maakohtaisen lisensioinnin. Selvityksessä on korostettu, että siltä osin kuin kyse on alkuperäisestä lähetystoiminnasta, ei asetusehdotus sisällä mitään sellaista elementtiä, joka vähentäisi oikeudenhaltijoiden sopimusvapautta.

Edelleen lähettäminen

Komission ehdotuksella halutaan selvittää alkuperäisen lähetystoiminnan ja edelleen lähettämisen käsitteitä. Alkuperäinen lähetys voidaan lähettää useammalla lähetysteknologialla alkuperäisen lähettäjäyrityksen toimesta. Tällöin on kyse useasta samanaikaisesta alkuperäisestä lähetyksestä, joille on hankittava oikeudet alkuperäistä lähetystoimintaa koskevien säännösten mukaisesti. Edelleen lähetyksellä tarkoitetaan sitä, että alkuperäinen TV- ja radiolähetys lähetetään edelleen muuttamattomana ja samanaikaisesti alkuperäisen lähetysten kanssa jonkun muun kuin alkuperäisen lähetysyrityksen toimesta tai sen valvonnassa ja vastuulla. Edelleen lähetysten piiriin eivät kuuluisi verkkolähetykset, jotka ovat vapaasti yleisön saatavilla, vaan ainoastaan suljetut verkkopohjaiset palvelut (iptv).

Valiokunta pitää hyvänä, että ehdotuksella selvennetään edelleen lähettämisen käsitettä. Suomessa edelleen lähettämisen lisensiointi tapahtuu sopimuslissensijärjestelmän nojalla. Kyse on sellaisesta tyypillisestä massakäyttötilanteesta, jota ei ole mahdollista hoitaa suorilla sopimuksilla, vaan tarvitaan kollektiivista lisensiointia.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sivistysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 30.3.2017

Valiokunnan lausunto SiVL 6/2017 vp

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Sanna Lauslahti kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Li Andersson vas
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Saara-Sofia Sirén kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine